

NORGES HØYESTERETT

Den 7. november 2011 ble det av Høyesteretts ankeutvalg bestående av dommerne Matningsdal, Skoghøy og Tønder i

HR-2011-02062-U, (sak nr. 2011/1686), sivil sak, anke over kjennelse:

Eidsvoll kommune

(advokat Arild Nundal)

mot

Björg Tærud
Erling Espe

(advokat Ole Løken)

avsagt slik

K J E N N E L S E:

- (1) Anken gjelder spørsmålet om fristen i oreigningsloven § 16 på ett år for å begjære ekspropriasjonsskjønn gjelder ved ekspropriasjon etter plan- og bygningsloven til gjennomføring av reguleringsplan.
- (2) Eidsvoll kommune begjærte 21. september 2010 ekspropriasjonsskjønn i forbindelse med utbygging av vei på Bekkedalshøgda på Råholt. Grunnervervet ble begjært som ledd i gjennomføring av reguleringsplan for området av 27. april 1998. Reguleringsplanen ble kunngjort 14. mai 1998. Eidsvoll kommunes ekspropriasjonsvedtak ble fattet 29. april 2008.
- (3) Øvre Romerike tingrett kom i kjennelse 28. juni 2011 under dissens (2 mot 1) til at ettårsfristen i oreigningsloven § 16 også gjelder ved ekspropriasjon etter plan- og bygningsloven. Tingrettens kjennelse har denne slutning:
 - ”1. Skjønnen nektes fremmet.
 2. Eidsvoll kommune betaler 89 370 – åttititusentrehundreogsytti – kroner i sakskostnader til Björg Tærud og Erling Espe innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne kjennelse.”
- (4) Rettens leder mente at ettårsfristen ikke kom til anvendelse, og stemte for at skjønnet ble fremmet.
- (5) Eidsvoll kommune påanket kjennelsen til Eidsivating lagmannsrett, som i kjennelse september 2011 kom til samme resultat som tingrettens flertall. Da tingretten hadde nektet skjønnet fremmet i stedet for å avvise skjønnsbegjæringen, utformet lagmannsretten ny

slutning. Lagmannsrettens kjennelse har denne slutning:

- ”1. Skjønnsbegjæringen avvises.
2. I sakskostnader for lagmannsretten betaler Eidsvoll kommune til Erling Espe og Bjørg Tærud v/advokat Ole Løken 15.000 – femtentusen – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne kjennelsen.”

- (6) *Eidsvoll kommune* har påanket lagmannsrettens kjennelse til Høyesteretts ankeutvalg på grunn av feil ved rettsanvendelsen, og har i hovedsak anført:
- (7) Lagmannsretten har lagt til grunn at ettårsfristen i oreigningsloven § 16 kommer til anvendelse, og at tiårsfristen i plan- og bygningsloven 1985 § 40 og plan- og bygningsloven 2008 § 16-7 bare gjelder for vedtaket om ekspropriasjon og ikke for begjæringen om skjønn. Dette er feil lovtolkning. Verken ordlyden i oreigningsloven § 40 eller forarbeidene støtter en slik forståelse. Denne tolkingen er heller ikke i samsvar med en nær samstemt juridisk teori. Bestemmelsens forhistorie viser klart at lovgiver mente at det ikke skulle gjelde noen frist for begjæring om skjønn etter plan- og bygningsloven.
- (8) Da det ikke er kommet andre innvendinger mot skjønnsbegjæringen enn at fristen ikke er overholdt, må skjønnet fremmes.
- (9) Eidsvoll kommune har nedlagt slik påstand:

”Skjønnet fremmes.”

- (10) *Bjørg Tærud og Erling Espe* har inngitt tilsvaret og gjort gjeldende at lagmannsrettens kjennelse er riktig. Det er feil at ordlyden i plan- og bygningsloven 1985 § 40 og plan- og bygningsloven 2008 § 16-7 taler mot at ettårsfristen i oreigningsloven § 16 får anvendelse. Juridisk teori har i liten grad underbygd eller begrunnet sine standpunkter til dette spørsmålet, og kan ikke tillegges særlig vekt. Lagmannsrettens standpunkt er i samsvar med Gulating lagmannsretts kjennelse i RG 2000 side 437 og det standpunkt som er inntatt av Frode A. Innjord (red.), Plan- og bygningsloven med kommentarer, side 450. Kommunen har etter plan- og bygningsloven 2008 § 16-2 en frist på ti år for å treffe vedtak om ekspropriasjon. Bestemmelsen viderefører plan- og bygningsloven 1985 § 31 nr. 2. Det vil være urimelig overfor grunneierne dersom det ikke skulle gjelde noen frist for å begjære skjønn etter at ekspropriasjonsvedtak er truffet.
- (11) *Bjørg Tærud og Erling Espe* har nedlagt slik påstand:

- ”1. Anken forkastes.
2. Ankende part tilkjennes saksomkostninger for Høyesterett med kr 15 000.”

- (12) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker:
- (13) Anken er en videre anke over kjennelse, og ankeutvalgets kompetanse reguleres da av tvisteloven § 30-6. Ankeutvalget har etter § 30-6 bokstav a full kompetanse blant annet i tilfeller hvor lagmannsretten har avvist en sak fra tingretten fordi saken ”ikke hører under domstolene”.
- (14) Frist for å begjære skjønn må komme i samme stilling som søksmålsfrist. Under tvistemålsloven var det uenighet om hvorvidt avvisning på grunn av oversittelse av søksmålsfrist i forhold til Høyesteretts kjæremålsutvalgs kompetanse ved videre kjæremål skulle anses som avvisning

fordi saken ikke hørte under domstolene, se Rt. 2006 side 1265 og 2006 side 1281. Etter tvisteloven er spørsmålet kommet i en ny stilling da avvisning fordi saken "ikke hører under domstolene", ikke bare benyttes i § 30-6 bokstav a, men også blir benyttet i sakskostnadsregelen i tvisteloven § 20-2 andre ledd. Uttrykket må forstås på samme måte i de to bestemmelsene.

- (15) Det er sikker rett at avvisning fordi de krav som stilles til søksmålgjenstand og rettslig interesse for anlegg av søksmål, ikke er oppfylt, omfattes av uttrykket avvisning fordi saken "ikke hører under domstolene". I Rt. 2010 side 897 avsnitt 16 har Høyesteretts ankeutvalg fremholdt at avvisning fordi søksmålsfrist er oversittet, må anses som en spesialregulering av de krav som stilles til søksmåls situasjonen, og at utvalgets kompetanse derfor bør være den samme. I avgjørelsen er det uttalt at dette tolkingsresultatet støttes av reelle hensyn: Dersom et søksmål blir avvist fordi søksmålsfrist er oversittet, kan tvisten ikke kreves domstolsbehandlet, og lovgrunnen for tvisteloven § 30-6 bokstav a tilsier at utvalget i disse tilfellene må ha full kompetanse.
- (16) Det finnes flere senere avgjørelser hvor Høyesteretts ankeutvalg uten å ha vært oppmerksom på avgjørelsen i Rt. 2010 side 897 har forutsatt at avvisning på grunn av oversittelse av søksmålsfrist faller utenfor § 30-6 bokstav a. På den annen side finnes det flere høyesterettsavgjørelser hvor det uten videre er lagt til grunn at dersom en sak blir avvist på grunn av oversittelse av søksmålsfrist, skal saksøkte i forhold til sakskostnadsregelen i § 20-2 anses å ha vunnet saken. Som eksempel kan vises til avdelingsavgjørelse i Rt. 2011 side 181 avsnitt 82. Dette forutsetter at saken i forhold til sakskostnadsregelen i § 20-2 er blitt ansett å være avvist fordi saken ikke hører under domstolene.
- (17) I forenklet kjennelse 14. oktober 2011 (HR-2011-1939-U) har Høyesteretts ankeutvalg etter å ha gjennomgått den varierende praksis uttalt at "Rt. 2010 side 897 heretter bør legges til grunn". Denne avgjørelsen tar sikte på å avklare rettsstillingen. Etter ankeutvalgets oppfatning har det standpunkt denne avgjørelsen bygger på, også de beste grunner for seg. Utvalget legger derfor til grunn at avvisning på grunn av søksmålsfrist omfattes av § 30-6 bokstav a.
- (18) Ankeutvalget er kommet til at anken ikke fører frem.
- (19) Det aktuelle ekspropriasjonsvedtak er truffet til gjennomføring av reguleringsplan av 27. april 1998. På det tidspunkt gjaldt plan- og bygningsloven 1985, og vedtaket er truffet i medhold av plan- og bygningsloven 1985 § 35 nr. 1. Etter § 31 nr. 2 måtte vedtak om ekspropriasjon være truffet innen ti år etter at reguleringsplanen var kunngjort. Reguleringsplanen var kunngjort 14. mai 1998, og ekspropriasjonsvedtaket ble truffet 29. april 2008. Vedtaket er således truffet innenfor tiårsfristen.
- (20) Plan- og bygningsloven 1985 er senere erstattet av plan- og bygningsloven 2008. Plandelen i plan- og bygningsloven 2008 ble satt i kraft 1. juli 2009. Tiårsfristen i plan- og bygningsloven 1985 § 31 nr. 2 er videreført i plan- og bygningsloven 2008 § 16-2 første ledd.
- (21) Begjæringen om ekspropriasjonsskjønn ble fremsatt 21. september 2010. Etter oreigningsloven § 16 faller ekspropriasjonsvedtak bort dersom ikke skjønn er begjært innen ett år etter at ekspropriasjonsvedtaket ble truffet. Dersom denne bestemmelse kommer til anvendelse, er ekspropriasjonsvedtaket falt bort. Det omtvistede spørsmål er om denne bestemmelsen får anvendelse.
- (22) I hvilken utstrekning oreigningsloven gjelder ved ekspropriasjon i medhold av annen

lovgivning, reguleres av oreigningsloven § 30, som bestemmer:

”Så framt føresegnene i lova her ikkje med reine ord er avgrensa til å gjelda inngrep i samhøve med § 2, gjeld dei òg, sålangt dei høver og ikkje strider mot serføresegner om tilhøvet, når nokon vil gjera eller det vert gjort oreigningsinngrep med heimel i ei eller fleire av desse lovene:

...

24. Plan- og bygningsloven”

- (23) Avgjørende for om ettårsfristen i oreigningsloven § 16 gjelder ved ekspropriasjon etter plan- og bygningsloven, blir etter dette om ettårsfristen ”høver” ved ekspropriasjon etter plan- og bygningsloven, og ikke strider mot særbestemmelser i denne.
- (24) Eidsvoll kommune har anført at plan- og bygningsloven 2008 § 16-7, som tilsvarer plan- og bygningsloven 1985 § 40, er en særbestemmelse som gjør unntak fra ettårsfristen. Denne bestemmelsen lyder:
- ”Ekspropriasjon som kommunen etter denne loven kan foreta uten særskilt samtykke fra departementet, kan skje etter hvert og i den utstrekning kommunen bestemmer og uten hensyn til om ekspropriasjonsformålet først skal gjennomføres senere.”**
- (25) Denne bestemmelse må ses i sammenheng med fristregelen i § 16-2 første ledd. Det følger av § 16-7, jf. § 16-2 første ledd at kommunen innenfor en tidsramme på ti år fra reguleringsplanen ble kunngjort, står fritt til å bestemme når ekspropriasjon skal settes i verk.
- (26) Det § 16-2 første ledd fastsetter, er en frist for å treffe ekspropriasjonsvedtak. Bestemmelsen sier ikke noe om når skjønn må være begjært. Etter ankeutvalgets oppfatning er det ikke grunnlag for å innfortolke i plan- og bygningsloven 2008 § 16-7 et unntak fra regelen i oreigningsloven § 16 om at skjønn må være begjært innen ett år etter at vedtaket om ekspropriasjon ble truffet.
- (27) Utvalget kan heller ikke se at ettårsfristen i oreigningsloven § 16 ikke ”høver” ved ekspropriasjon etter plan- og bygningsloven. Tvert imot vil et unntak fra ettårsfristen i oreigningsloven § 16 ved ekspropriasjon etter plan- og bygningsloven bidra til å undergrave tiårsfristen i plan- og bygningsloven 2008 § 16-7. Tiårsfristen for å treffe vedtak om ekspropriasjon ble innført ved plan- og bygningsloven 1985. Formålet var å tvinge kommunene til å sørge for at reguleringsplaner ble oppdatert, se Arvid Frihagen, Plan- og bygningsloven, Bind IV, Oslo 1990, side 378. Hvis det etter at vedtak om ekspropriasjon var truffet, ikke skulle gjelde noen frist for å begjære skjønn, vil tiårsfristen ikke bli tilstrekkelig effektiv.
- (28) Ettårsfristen for å begjære skjønn må ses i sammenheng med de rådighetsbegrensninger som etter oreigningsloven § 28 inntreer ved varsel om ekspropriasjon. På grunn av de rådighetsbegrensninger som inntreer ved varsel om ekspropriasjon, vil det virke urimelig overfor grunneiere om det ved ekspropriasjon etter plan- og bygningsloven ikke skulle gjelde noen frist for å begjære skjønn etter at ekspropriasjonsvedtak er truffet.
- (29) Høyesteretts ankeutvalg er på dette grunnlag kommet til at ettårsfristen i oreigningsloven § 16 også gjelder ved ekspropriasjon etter plan- og bygningsloven til gjennomføring av reguleringsplan, og anken må således forkastes.
- (30) Det er kommunen som har anket, og det følger da av skjønnsloven § 54 b første ledd første punktum, jf. § 54 at ankemotpartene skal tilkjennes sakskostnader. Sakskostnadene for Høyesterett fastsettes i henhold til oppgave fra ankemotpartenes prosessfullmektig til 15 000

kroner.

(31) Kjennelsen er enstemmig.

SLUTNING :

1. Anken forkastes.
2. I sakskostnader for Høyesterett betaler Eidsvoll kommune til Erling Espe og Bjørg Tærud i fellesskap 15 000 - femtentusen - kroner innen 2 - to - uker fra forkynnelsen av denne kjennelse.

Jens Edvin A. Skoghøy
(sign.)

Magnus Matningsdal
(sign.)

Bård Tønder
(sign.)

Riktig utskrift: